ASSESSMENT OF LOCAL IMPLEMENTATION OF SUSTAINABILITY

By:
CSETE, MÁRIA

Keywords: local sustainability, countryside development, land development, sustainable tourism.

The objective of this research was to uncover the feasibility of local (sub-regional, settlement) sustainability, possible resolution of issues, controversies and removal of obstructions. In this study in addition to results so far obtained we discuss one potential turning point, the sustainable tourism. Although numerous studies dealt with rural tourism or tourism in general, few covered sustainable tourism. The region examined, the Tisza lake is a good example indicating that sustainable tourism is a realistic possibility. When determining future developments we can count on possibilities hidden in sustainable tourism favourably affecting the chances of achieving local sustainability as a whole. In developing local sustainability it is important not place all eggs in one basket, because residents with multiple sources of income are better able to create habitable settlements. The maintenance of sustainable tourism can be a factor in the long term development of country regions.

A FENNTARTHATÓSÁG HELYI MEGVALÓSÍTÁSA

CSETE MÁRIA

Kulcsszavak: lokális fenntarthatóság, vidékfejlesztés, területfejlesztés, fenntartható turizmus.

ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

A kutatás célja a fenntarthatóság lokális, helyi (kistérségi, települési) megvalósítási lehetőségeinek, megoldási módjainak, ellentmondásainak és akadályainak feltárása. Az eddigi vizsgálatok mellett ebben a dolgozatban az egyik potenciális kitörési pontot, a fenntartható turizmust tárgyaljuk. A falusi turizmussal, általában a turizmussal ugyan többen foglalkoztak, de a fenntartható turizmussal meglehetősen kevesen. A vizsgált Tisza-tó térsége jó példa arra, hogy a fenntartható turizmus reális lehetőség, s hogy a fejlődés irányainak meghatározásakor mindenféleképpen számolni lehet ezzel, mert a fenntartható turizmusban rejlő lehetőségek kedvezően befolyásolhatják a fenntarthatóság helyi szintű megvalósításának esélyeit. A helyi fenntarthatóság alakításában fontos a több lábon állás, mert a több bevételi forrással rendelkező lakosok könnyebben teremthetik meg élhető településüket. Ezen belül a vidéki térségek helyzetének hosszabb távú alakításában az egyik tényező a fenntartható turizmus megvalósítása lehet.

BEVEZETÉS

Az utóbbi években egyre inkább előtérbe került a természet, a gazdaság és a társadalom közötti kapcsolatrendszer, az összefüggések és kölcsönhatások vizsgálata. A fenntartható fejlődés szóhasználatként elterjedt Magyarországon. A tudományos berkekben viszonylag kevés munka foglalkozik a témával. Kormányzati stratégia kidolgozása is csak 2005 nyarán kezdődött hazánkban. A szólamok szintjéről rendkívül lassú az elmozdulás. Mindez annak ellenére, hogy a különféle nemzetközi egyezmények, *az EU Fenntartható Fejlődés Stratégiája (2001)*, illetve annak *félidei felülvizsgálatának (2005. dec.)* eredményei továbbra is aláhúzzák a fenntartható fejlődés gondolatának létjogosultságát. Az általunk végzett eddigi vizsgálatok lokális szinten kísérelték meg a fenntarthatóság érvényre juttatását, melyek megerősítik a helyi szint, a fenntartható település szerepének fontosságát. Ennek középpontjában a helyi lakosok, az ott élők életkörülményeinek, életszínvonalának, környezetének javítása, de minimum megőrzése áll, mégpedig a fenntarthatóságot szem előtt tartó különböző megoldások segítségével. Ezen eszközök a legkülönbözőbb területeket érinthetik, mint például: fenntartható agrárgazdaság- és vidékfejlesztés, fenntarthatósági marketing és menedzsment, a fenntartható fogyasztás, fenntartható pénzügyek, fenntartható turizmus, nevelés, oktatás. Magyarországon feltétlen kiemelendő a helyi szint szerepe, amit a vidéki térségek Európai Uniós átlaghoz képest viszonyított magas aránya, s a vidéki lakosok száma is alátámaszt (*Csete L. – Láng, 2005; Szlávik – Csete M., 2005*).

A fenntarthatóság dimenziói felöl közelítve a témakört elmondható, hogy a fenntartható fejlődés logikája szerint az alapvető cél az életkörülmények, az életminőség javítása. Az eddigi gazdasági növekedés-orientált stratégiákhoz képest a gazdasági fejlődés megítélése jelenti az egyik fő különbséget, vagyis ez esetben nem maga a gazdasági növekedés, hanem a fejlődés, a minőség, nem a mennyiség a megvalósítandó cél, s a gazdaság a fent említett cél megvalósításának eszközéül szolgál.

Feltehető, hogy részben az Európai Unió törekvései, részben a hazai lemaradás pótlása miatt határozottan előtérbe kerül a régiók versenyképességének erősítése, a regionalizáció. Bármilyen megoldásra esik is a választás, számolni indokolt a vidéki térségekkel, mert *a vidéki térségek fejlettségi szintjei és lehetőségei erőteljesen befolyásolhatják a regionális fejlesztést, a remélt versenyképességet*. A vidéki életkörülmények romlása pedig veszélyt jelenthet egy-egy régió, illetve az ország gazdaságára, vagy akár a nemzeti identitás fenntartására. Egyfajta jólét és tartós létbiztonság az alapja a vonzó vidéki életmódnak, életminőségnek, ami megfelel a helyi népességmegtartó képességre irányuló uniós törekvéseknek. Másképpen megfogalmazva, ha a vidék funkciói (gazdasági, termelési, ökológiai, társadalmi és kulturális) jelentősen sérülnek, akkor megrendülhetnek az adott régió, illetve az ország társadalmi-gazdasági alapjai (*Csete M., 2004*).

A vidékfejlesztés céljai gyakran egybeesnek a területfejlesztés céljaival, néha nehéz különválasztani a két kategóriát. A területfejlesztésben gazdasági, műszaki és pénzügyi összefüggések a meghatározók, a vidékfejlesztésben pedig a helyi közösségek, a természeti és kulturális értékek, a hagyományok kerülnek előtérbe.

Alapvetően a fenntartható vidékfejlesztéstől várható, hogy a vidéki térségek, régiók versenyképessége javulhat, ami tartósan csak a fenntarthatóság kritériumainak érvényesítése mellett remélhető. A vidék, miközben többféle funkciót

gyakorol, a régióból kibocsátott termékekkel, szolgáltatásokkal jövedelmet, nyereséget is realizál. *Alapvető feltétel a versenyképes település, mely nagyon leegyszerűsítve olyan település, amely élhető*. Hosszú távon mindez csak a fenntarthatósági kritériumokkal érhető el.

Akár a vidékfejlesztés, akár a helyi szintű fenntarthatóság céljait vizsgáljuk, számos közös pontra, célkitűzésre bukkanhatunk. Tulajdonképpen mindkét esetben a célok középpontjában – a helyiek érdekeinek és véleményének figyelembevételével – az életkörülmények javítása áll, mégpedig oly módon, hogy a jövedelmezőség, a jövedelemszerzési lehetőségek megteremtése közben ne sérüljön, károsodjon, ne menjen tönkre a természeti környezet, ami egyben az egész folyamat alapját is képezi.

AZ EDDIGI VIZSGÁLATOKRÓL TÖMÖREN

Az előzőekben vizsgált terület Magyarországon a Tisza-tavi térség településeit érintette, melyeknek sajátossága, hogy két régió négy megyéjének tizenegy kistérségét érinti. Ez leginkább az adat- és információgyűjtésben jelentett nehézségeket, akadályokat. Az igazgatás széttagoltsága a fejlesztési törekvéseknek sem kedvez. További bonyodalmakat okozott az az ellentmondás, hogy mind a hat részletesen vizsgált település gazdaságilag-társadalmilag *halmozottan hátrányos helyzetűnek minősített térségben helyezkedik el, de ugyanakkor a turizmus kiemelt területének minősül.*

Az eddigi vizsgálatokban a fenntarthatóság helyi érvényesítésének kérdéskör két megközelítésre támaszkodott: egyrészt a *fenntartható vidék, település meghatározására* és ennek kifejezésére, másrészt a *Bellagio elvek* érvényesíthetőségére (*Szlávik – Csete M., 2004*).
A fenntartható település fogalmát összefoglalóan az 1. ábra tartalmazza. A bal oldalon szereplő feltételek, kritériumok azokat a tényezőket jelölik (*Csete L. – Láng nyomán, 2005*), amelyek elengedhetetlenül szükségesek ahhoz, hogy egy település a fenntarthatóság megvalósítása felé vezető útra rátaláljon. Ezek alapján került sor egy, a fenntarthatóság mérését, az egyes települések, önkormányzatok döntéshozatalát segítő mutatószámrendszer kidolgozására.

1. ábra

A fenntartható település fogalmának rendszerszemléletű megközelítése

KRITÉRIUMOK, FELTÉTELEK	FENNTARTHATÓ	MEGVALÓSÍTHATÓSÁGI STRATÉGIÁK, ESZKÖZÖK
Kedvező települési életkörülmények (szeretnek ott élni az emberek, nem akarnak elköltözni)		Helyi fenntarthatósági stratégia kialakítása
Pénzügyi szempontból fenntartható település (likvid és stratégiai céljainak eléréséhez szükséges fedezettel is rendelkezik)		Pénzügyi eszközök (pályázatok, saját bevételek, egyéb források)
Az ott élők jövedelmi viszonyai segítik a vidéki életkörülmények minőségi változását		Fenntartható turizmus, ökoturizmus

A mezőgazdasági termelésben is a fenntarthatóság érvényesül	**TELEPÜLÉS**	Fenntartható agrár- és vidékfejlesztés
A helyi lakosság tudásszintje, műveltsége megfelelően javul, emelkedik		Nevelés, oktatás
A helyi lakosság egészségügyi, kulturális és információs igénye kielégíthető		Fenntarthatósági marketing és menedzsment

Forrás: Saját szerkesztés

A *Központi Statisztikai Hivatal* 1999-től egy 19 mutatóból álló komplex mérőszámot alkalmaz a települések fejlettségének megítélésére (*Faluvégi, 2000*). Ezen értékelő és besoroló rendszert vizsgálva merült fel átalakításának, továbbfejlesztésének szükségessége, fenntarthatósági megfontolásokból. Az 1. ábrában említett kiindulási szempontoknak megfelelően formált minősítő kritériumrendszer a következőknek kellett, hogy megfeleljen

- egyrészt, hogy mindenképpen tükröződjenek a fenntarthatóság települési szintű lényegi ismérvei;
- másrészt, hogy a rendszer a települések fejlesztéséhez támpontul szolgáljon;
- harmadrészt a rendelkezésre álló forrásokból ezek produkálhatók legyenek;
- negyedrészt összehasonlíthatók legyenek más vizsgálatok indikátoraival, mutatóival.

Ezek megvalósítása eredményeképpen egy olyan mutató- és indikátorrendszer kialakítására került sor, amely alkalmasnak bizonyult a települések fenntarthatósági helyzetének, állapotának megítélésére, az elmozdulás, jó esetben a fejlődés nyomon követésére, valamint a települések közötti összehasonlításra. (Lásd részletesen *Szlávik – Csete M., 2004.*)

A vizsgálatok, elemzések a fenntarthatóság három dimenziójának indikátorai és mutatószámai alapján, a települések szintjén az alábbiakra irányultak:

a) A természeti erőforrások, a természeti környezet és a táj helyzete, állapota.

b) A település társadalmi fejlettsége és fejlesztési viszonyai, életkörülmények, egy szóval a szociális helyzet, a kultúra, a hagyományok ápolása.

c) A gazdaság és az infrastrukturális fejlettség, a szervezeti, intézményi háttér.

A rendszerbe foglalt adatok, információk *újdonságot jelentettek a települések önkormányzatainak* is, mert azok a jövőbeni döntések megalapozásában jól alkalmazhatók. A vizsgált térségben a már említett alapvető ellentmondás feloldása – többszörösen hátrányos térség és ugyanakkor kiemelt üdülőkörzet – társadalmi segítség, jelentősebb beruházások, támogatások nélkül csak lassan valósítható meg. A társadalmi támogatás mellett a településen élők *öntevékenységére, önszerveződésére és önsegélyére* is szükség van, amihez is segítséget nyújt a vizsgálatban feltárt települési tükör.

A fenntartható település, vidék megvalósításában sokhelyütt *a természeti erőforrások* fenntartható hasznosítása, az *élhetőség erősítése, az idegenforgalom, gyógyturizmus és a fenntartható mezőgazdasági termelés nyújt reális alapokat*. Hangsúlyozandó, hogy mindezek egymást kiegészítő elemek, melyek a helyiek életkörülményeinek javítását, megőrzését szolgálják.

A felemelkedés érdekében azonban mindenképpen *javítani kell a vizsgált te-*

lepülések „hiány" tényezőin, körülményein, nevezetesen az eredményes együttműködési készség hiányán, a pályázati, pénzszerzési alkalmasság hiányán, a romakérdés megoldatlanságának hiányán, a természeti erőforrások fenntartható hasznosítására irányuló integrált program hiányán stb. A hiányok megszüntetése, korrigálása egyben a versenyképesség felé vezető úton való haladást, a régió felemelkedéséhez való hozzájárulást is jelenti, a mai kor elvárásainak megfelelő fenntarthatósági szempontok érvényesítésének megfelelően.

A mutatószámrendszer, a 98 indikátor részletes elemzése, az eredmények értékelése, a fenntartható település megvalósítását szolgáló legkülönbözőbb eszközök feltérképezése a különböző lehetséges stratégiák számításba vételét is elősegítette. Az 1. ábra jobb oldalán a vizsgálati területen alkalmazott mutatószámrendszer kiértékelésének eredményei alapján tett javaslatok láthatók.

A *GfK Hungária Piackutató Intézet* legutóbbi, ezer embert érintő reprezentatív felmérése azt mutatta, hogy a 15 évesnél idősebb lakosság 3%-a tudta csupán pontosan, mit is jelent a fenntartható fejlődés fogalma. Az elemzésekből az is kiderült, hogy a fenntarthatósági szempontokra leginkább a magasabb jövedelmű rétegek érzékenyek. A megkérdezettek 11%-a gondolta úgy, hogy nagyjából tisztában van a fogalommal, 74%-uk, pedig egyáltalán nem is hallott róla! (*MTI Környezetvédelmi Hírlevél, 2006. 06. 01.*) Ezek az arányok egyértelműen aláhúzzák az 1. ábrán szereplő eszközök közül a nevelés, oktatás vagy a fenntarthatósági menedzsment, -marketing fontosságát – vagyis a fenntarthatóság fogalmának pozícionálását az érintettek, a helyi lakosok fejében. A 3%-os arány kellőképpen jelzi, hogy ezen a területen van még tennivaló! A kutatással kapcsolatban az is megemlítendő, hogy a válaszadók harmada a környezetvédelemmel kapcsolta össze a fogalmat, tizedük a gazdaságfejlesztésre asszociált, hét százalékuk pedig az életszínvonal megtartásához kapcsolta a fenntartható fejlődés fogalmát.

KITÖRÉSI PONT A TURIZMUS

A fenntarthatóság térnyerése a turizmusban is alapvető társadalmi és gazdasági érdek, s azok az országok, régiók, tájak, települések, vállalkozók juthatnak potenciális előnyökhöz, amelyek ezt időben felismerik. Nem tekinthető véletlennek, hogy a 2005-ben, Egyiptomban tartott turizmus-konferencián a fenntarthatóság érdeklődést váltott ki (*Csete M.,* 2005). A fenntarthatóság mellőzésével ugyanis folyamatosan csökkenhetnek, végül ki is merülhetnek a turizmus bevételi forrásai. Aktualitását különösen az emeli ki, hogy miközben évente nő az útra kelő milliók száma, a turizmus célhelyein egyre nő a környezet terhelése, pusztulnak a természeti értékek, különlegességek, nem regenerálódik a természeti környezet.

Az előző megközelítés (lásd 1. ábra) és az elvégzett vizsgálatok alapján, a tanulmányban szereplő összefüggések fényében, a fenntartható turizmus az élhető település fogalma gyakorlatba való átültetésének egyik eszközévé válhat, mint egy lehetőség a vizsgált települések feltérképezett kitörési pontjai közül. Mindehhez társul az a tény, hogy kutatási területünk, a Tisza-tó térsége Magyarország kiemelt üdülőterületei közé tartozik, páratlan természeti-környezeti adottságaival, amelyek mellett a sport-, konferencia-, öko-, kaland- stb. turizmusra vágyók igényei is teljes körűen kielégíthetők. A kitörési pont indokoltságát a terület turisztikai potenciálja is bizonyítja (*KSH Területi Számjelrendszer, TER-INFO 2004 alapján*).

Az elemzések arra is ráirányították a figyelmet, hogy *az élhető település megvalósítását bizonyos esetben éppen a különleges természeti-környezet akadályozhatja.* Például Pély település esetében, amely ugyan a Tisza-tó Fejlesztési Régió része, de nem tóparti település, viszont mindenképpen kapcsolódni szeretne a térségi fejlesztésekhez, s mint háttértelepülés, a zöld turizmusra építenének. Ebben legnagyobb esélyük *a Pélyi Madárrezervátum* lehetne, amely egyben a fejlődésüket korlátozó tényező is, mivel szigorúan védett területként, kizárólag engedéllyel látogatható, sőt még csak a Tiszához sem juthatnak le az ott élők a saját településükhöz tartozó területeken, nagy kerülőre kényszerülve. Rendkívüli ellentmondás érezhető abban, hogy egyrészt a kisgyerekeknek lehetőségük nyílik az elektronika megismerésére már óvodás korukban – sikeres települési pályázatoknak köszönhetően –, de a természet csodái elől elzártak a természetvédelem nevében, másrészt nagy kérdés, hogy hogyan védjék azt a helyiek, amit nincs is lehetőségük megismerni. (Ezért hallani a térségben gyakran, hogy az emberek „természetvédelemmel sújtott területet" emlegetnek.)

A mesterségesen létrehozott tó (Kiskörei víztározó, 1970) az ország második legnagyobb vízfelülete, amely árvízvédelmi, víztározói, vízminőség-védő, üdülő-pihenő, gazdálkodási és nem utolsó sorban természetvédelmi, valamint biodiverzitást óvó szerepet tölt be. Különlegessége az is, hogy a szóban forgó, kereken 2262 km^2 terület egyharmada védett, a Bükki, valamint a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóságokhoz tartozik. S, hogy a sajátos és különleges adottságokból mi lesz a hétköznapok valóságában, az a hidrológiai, természeti viszonyok mellett sokban az érintett 73 település lakosságán múlik.

A *természeti értékek* kétféle megközelítésben szolgálhatják a települések fenntarthatóságát, illetve a szűkebb és tágabb közösséget. Egyrészt a természeti környezet mint *természeti erőforrás* hasznosulhat (a Tisza, a Tisza-tó, a védett területek és környezetük látnivalói és hangulata, tavak, táborozó helyek, foglalkoztatási, megélhetési lehetőségek stb.). Másrészt a természeti értékeknek, védett területeknek, a falu határainak, belterületének a hosszú távú társadalmi érdekeknek megfelelő *környezet-fenntartásában* jelölhető meg. Ebben sürgető tennivaló a helyi lakosság érdekeltté tétele, hogy a településük természeti adottságait ne tehertételként – természetvédelemmel sújtott területként – éljék meg, hanem életkörülményeik javításához tartósan hozzájáruló adottságként fogják fel.

A települések közötti összefogással elérhető a meglévő termálvízkészletek többcélú (gyógy- és wellness turizmus, üveg, fólia alatti termelés és feldolgozás, strandok létesítése, lakások, közcélú létesítmények fűtése stb.) *hasznosítása.* A gyógy- és wellness turista helyek létesítése azonban csak akkor járhat kellő eredménnyel, ha ehhez megfelelő szolgáltatások, programok, vendéglátóhelyek, a helyi specialitások kínálata és szórakozóhelyek stb. illeszkednek elérhető, versenyképes áron.

A fenntartható turizmus megvalósításához szükséges feltételek, stratégiák, valamint eszközök formálásakor mindenképpen hangsúlyos a természet, a gazdaság és a szociális helyzet közötti kényes egyensúly, amely a turizmusban növekvő jelentőségű. Ezek a megfontolások, valamint a WTO (World Tourism Organisation) közlései alapján szolgálnak a fenntartható turizmus fogalmának körülhatárolásához. Szerintem a *fenntartható turizmus olyan rendszer*, melyben többféle célú (rekreációs-, gyógy-, öko-, sport-, kaland-, konferencia stb.) turizmus igényeinek kielégítése harmonizál az adott természeti erőforrások és más természeti ér-

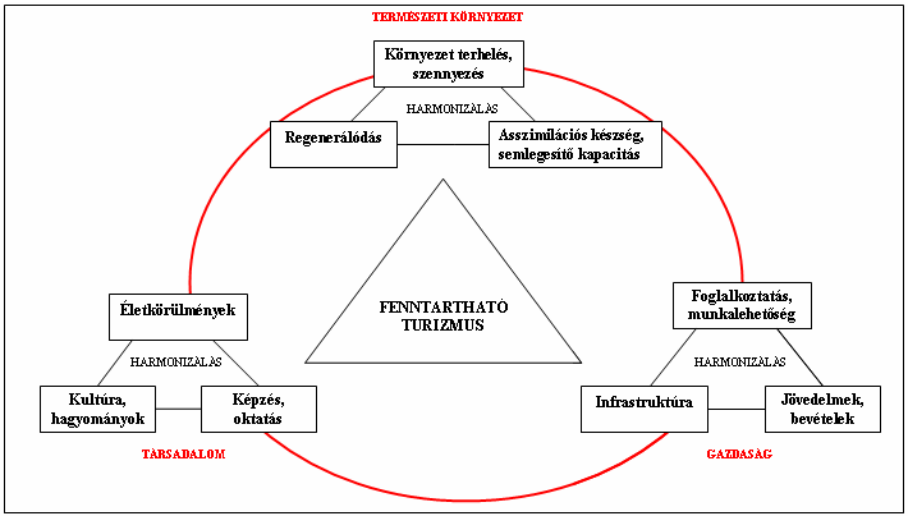
tékek regenerálódásával, ritkaságok, különlegességek megkímélésével, valamint a környezeti terhelés elviselhető mértékével, a környezet asszimilációs készségével. Ez egyúttal meghatározza a szükséges létesítmények minőségét, mennyiségét és a látogatók maximális létszámát is.

A fenntartható turizmus – mint minden esetben, amikor fenntarthatóságban gondolkodunk – rendszerszemléletű megközelítése indokolt, ami a 2. ábrán látható. A fenntarthatóság mindhárom dimenzióját figyelembe kell venni úgy, hogy mindamellett az egyes tényezők érintett területei egymással összhangban létezzenek. A turisztikai fejlesztési döntések meghozatalánál a természeti-környezeti, társadalmi és gazdasági tényezőket egyidejűleg szükséges mérlegelni, azok előnyeinek és hátrányainak feltérképezésével, valamint részletes elemzésével. A 2. ábra középpontjában helyezkedik el a fenntartható turizmus fogalomköre, s e köré rendeződnek a turizmus legkülönbözőbb fajtáit érintő dimenziók. A természeti-környezet direkt, míg a társadalmi-gazdasági dimenziók közvetett kapcsolatban állnak a turizmus tárgyával. *Egyértelműen megállapítható, hogy a vidéki településen élők általában jóval közelebb állnak a fenntartható turizmus megvalósításához, amihez szoros érdekeik fűződnek, és a nélkülözhetetlen helyi ismeretekkel is rendelkeznek.*

A Tisza-tó esetében nem szabad elfelejteni azt, hogy helyi életminőség javításához hozzájáruló turisztikai tevékenység nem jöhetett volna létre a Kiskörei vízlépcső kialakítása nélkül. Ha nincsen ez a mesterségesen kialakított vízfelület – mely számos pozitív externáliával rendelkezik mind fogyasztói, mind termelői oldalon –, akkor nem beszélhetnénk a fenntartható turizmusról, mint kitörési pontról. Természetesen a Tisza-tó, vagyis a Kiskörei víztároló léte sem mentes ellentmondásoktól, ellenérdekektől (üdülési igények, az ehhez szükséges vízszint és a karbantartás, vagy a tározóból a Tisza nyári vízpótlási funkciójának összeegyeztetési nehézségei stb.).

2. ábra

A turizmus integrált értelmezése

Forrás: Saját szerkesztés

S, hogy van elmozdulás, van előrelépés, az kiderül abból, hogy *a Tisza-tó Térségi Területfejlesztési Tanács* koordinálásával ez a térség kapta meg először az *Európai Régiók Gyűlésének Village+ védjegyét* Európában. Ami remek példa a megfelelő adottságokkal és ambíciókkal rendelkező területi önkormányzatok, civil szerveződések előtt arra, hogy alulról jövő kezdeményezésre építve, hatékony együttműködéssel és együttgondolkodással a fenntarthatóság irányába való elmozdulás megvalósuljon.

A Village+ ötlete egy 2005-ös közvélemény eredményein alapszik, egyrészt, hogy az állampolgárok inkább a nem kormányzati szervek felé fordulnak bizalommal, másrészt a megkérdezettek vélekedése szerint szükséges, hogy a gazdaság- és szociálpolitikához hasonlóan, a környezetpolitika hangsúlyosabb szerepet kapjon regionális szinten.

Forrás: www.touringnature.com

A jövőben a védjeggyel rendelkező területek együttesen alkotják majd *az Európai Régiók Természetjáró Hálózatát*, amely olyan nemzetközi vendégkört céloz, akik fontosnak tartják a környezetvédelmet, s szeretnék felfedezni a régiók jellegzetességeit. A potenciális látogatók ily módon lehetőséget kapnak az európai vidéki térségek ökoturisztikai módon történő felfedezésére. A Village+ tulajdonképpen *minőségbiztosítási rendszer is*, melyet földrajzilag lehatárolt területekre lehet megszerezni. (Ez év január 27-én került sor a Village+ védjegy hivatalos átadására.)

A védjegy elnyerésével különböző marketingeszközök állnak a térség rendelkezésére, évente fizetendő díj ellenében, melynek költsége megoszlik *a megyei önkormányzatok, az Országos Területfejlesztési Hivatal és a Tisza-tó Térségi Fejlesztési Tanács között*. A díj fejében a Tisza-tavi régió számára megjelenést biztosítanak a legfontosabb vásárokon, kiállításokon, valamint honlapokon. Az elkötelezettségi *nyilatkozat aláírói vállalják az ideérkezők helyi termékekkel, hagyományokkal, a térség unikális kulturális és természeti adottságaival történő megismertetését.*

A programban jelenleg *158 helyi, turisztikai tevékenységet végző vállalkozó vesz részt*, akik a fent említett elkötelezettségi nyilatkozat segítségével nyilvánították ki szándékukat, elkötelezettségüket a fenntartható fejlődés elvei mellett. Ez magában foglalja, hogy gazdasági tevékenységük végzése közben odafigyelnek a hulladékok megfelelő kezelésére, az ivóvízkészlet megóvására, az energiahatékonyság növelésére és például a környezetbarát tisztítószerek előtérbe helyezésére. Ezen apró lépések jelentősebbek lehetnek, mint gondolnánk. Főleg abban az esetben, ha a felnövekvő nemzedékek számára nem a nyilatkozattal vállalt kötelezettséget jelentik majd, hanem a mindennapok természetes velejáróját. A jövőben, minden év január 27-én, a csatlakozni vágyóknak lehetőség nyílik arra, hogy részvételi szándékukat hivatalossá tegyék. A hosszú távú tervek között 300-400 tagra számítanak, s úgy gondolják, hogy a védjegy és a vállalkozók tevékenysége által a térség fenntartható fejlődéséhez is hozzájárulhatnak.

FORRÁSMUNKÁK JEGYZÉKE

(1) Csete L. – Láng I. (2005): A fenntartható agrárgazdaság és vidékfejlesztés. MTA Társadalomkutató Központ, Budapest – (2) Csete M. (2005): Sustainable Tourism Development. In: 1st International Conference on „Challenges of Regional and Market Integration for Tourist Destinations." Egypt, 6th of October City (Kézirat.) (3) Csete M. (2004): Vidék szerepe a régiók versenyképességében. In: Fiatal regionalisták IV. országos konferenciája, „A versenyképesség regionális, vállalati és intézményi dimenziói." Konferenciakötet – Régiók versenyképessége, Győr – (4) Faluvégi A. (2000): Az elmaradott, illetve az országos átlagot meghaladó munkanélküliséggel sújtott települések listájának felülvizsgálata. Területi Statisztika, KSH, Budapest – (5) http://www.world-tourism.org/frameset/ frame.sustainable.htm – (6) http://europa.eu.int/comm./ public_opini-on/archives/ebs/ebs_217_gb.pdf – (7) Konzultáció Dr. Alföldi Lászlóval. Budapest, 2006. április 26. – (8) MTI Környezetvédelmi Hírlevél (2006. június 1.): Vezető hírek a fenntartható fejlődést illetően. MTI, Budapest – (9) Szlávik J. – Csete M. (2005): A fenntarthatóság szerepe a régiók versenyképességében. In: Buday-Sántha A. – Erdősi F. – Horváth Gy. (szerk.): Évkönyv 2004-2005 IV. kötet. Pécsi Tudományegyetem Közgazdaság-tudományi Kara, Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola, Pécs, 198-207. pp. – (10) Szlávik J. – Csete M. (2004): A fenntarthatóság érvényre juttatása és mérhetősége települési – kisregionális szinten. Gazdálkodás, XLVIII. évf. 4. sz. – (11) TER-INFO 2004. KSH Területi Számjelrendszer. – (12) TermészetBÚVÁR, 2006. 2. sz., 36-37. pp. – (13) www.a-e-r.org – (14) www.tisza-to-info.hu